

UDK 571.3(049.3)

Primljeno: 25. 06. 2026.

Stručni rad
Professional paper

Alma Malkić Aličković

APLIKATIVNI I PEDEUTOLOŠKI ASPEKTI SAVREMENOG KURIKULUMA

(Lejla Muratović, *Kurikulum: konceptualno-metodološka pitanja*, Printas d.o.o, Srebrenik, 2026)

Knjiga *Kurikulum: konceptualno-metodološka pitanja* autorice Lejle Muratović, objavljena je 2026. godine u izdanju Printas d.o.o. iz Srebrenika, nudi sistemitičan i logički koherentan prikaz historijsko-teorijskih polazišta kurikulum, modela razvoja kurikulum, te razina pripreme i primjene kurikulum, stavljajući u središte kurikulum zasnovan na ishodima učenja i nastavu kao područje njegove realizacije. Potvrđujući cjelinom svoga sadržaja važnost kurikulum u pedagojskoj teoriji i pedagoškoj praksi, knjiga je posebno obogaćena dijelom koji se odnosi na fenomen skrivenog kurikulum. Kroz njega se u fokus stavlja interakcijsko-komunikacijski odnos sudionika odgojno-obrazovnog procesa koji svakodnevno “produkuje” znanje, vrijednosno orijentira učenike, te formira njihove stavove i uvjerenja. Suptilno i značajno promišljanje autorice o najtankoćutnijim aspektima odnosa nastave i kurikulum, koji se iščitavaju kroz sadržaj knjige, upućuju na to da je ona “ponikla” iz same nastave.

Knjiga sadrži 194 stranice, a njenu strukturu čini sedam međusobno povezanih cjelina, i to: *Kurikulum-pojmovna, historijska i teorijska polazišta; Kurikulum temeljen na ishodima učenja; Modeli razvoja kurikulum; Kurikulum prema razinama pripreme i primjene; Skriveni kurikulum u odgoju i obrazovanju; Kurikulum i nastava; te Kurikulum i kompetencije nastavnika.*

U prvom poglavlju *Kurikulum-pojmovna, historijska i teorijska polazišta* autorica nudi prikaz definiranja pojma kurikulum, daje uvid u njegovo različito poimanje kroz historiju, te detaljno razmatra odnos kurikuluma i nastavnog plana i programa. Operacionaliziranjem navedenih pojmova kroz sistematičan i jezgrovit prikaz njihovih odrednica, jasno se ukazuje na distinkciju između nastavnog plana i programa, s jedne, i kurikuluma, s druge strane. Osim toga, u ovom poglavlju su prikazani dominantni kurikulumske koncepti, ponuđen je temeljit uvid u kriterije klasifikacije kurikuluma, kao i u njegove tipove i dimenzije.

U drugom poglavlju *Kurikulum temeljen na ishodima učenja* karakterišući ishode učenja kao dio kurikuluma u čijoj osnovi se nalazi potencijal za suštinsku promjenu procesa obrazovanja, te polazeći od najčešće referirane Bloomove taksonomije odgojno-obrazovnih ciljeva, naglasak se stavlja na definiranje ishoda učenja. Usmjeravajući posebnu pažnju na aktivne glagole za formulisanje ishoda učenja, koncizno ih klasificirajući spram različitih domena i nivoa učenja, autorica objedinjuje i nudi svojevrsni "instrument" primjenjiv prilikom koncipiranja ishoda učenja u nastavnoj praksi, a koji se može okarakterisati i kao referentni okvir za razvoj strategija poučavanja i za vrednovanje postignuća učenika. Također, u ovoj cjelini knjige pažnja je usmjerena na rasvjetljavanje odnosa ishoda učenja i kompetencija. Pri tome se kompetencije karakterišu kao širi konstrukti koji se razvijaju tokom dužeg vremenskog perioda, dok se ishodi učenja određuju kao konkretni iskazi o tome šta učenik treba znati, razumjeti ili biti sposoban da uradi nakon završetka određenog obrazovnog procesa.

Ukazujući na to da razvoj kurikuluma podrazumijeva prevođenje odgojno-obrazovnih zadataka, osnovnih ideja i načela u praksu, te da modeli razvoja kurikuluma predstavljaju kompleksne i relativno cjelovite prijedloge za realizaciju procesa razvoja kurikuluma i uspostavljanje njegove strukture, autorica kroz poglavlje *Modeli razvoja kurikuluma*, donosi sistematičan uvid u modele razvoja kurikuluma koje su dali Ralph Tyler, Hilda Taba, Decker Walker i Peter Oliva.

U četvrtom poglavlju *Kurikulum prema razinama pripreme i primjene* hijerarhijskim slijedom, počevši od nacionalnog, preko školskog i nastavnog, pa do predmetnog, elaboriraju se svojstva kurikuluma prema navedenim razinama, kao i ključna metodološka pitanja koja se tiču njegovog konstruisanja. Posebna pažnja posvećena je ukazivanju na značaj nacionalnog kurikuluma, kako za društvo, tako i za pojedinca, dok je cijelo poglavlje prožeto ukazivanjem na međuzavisnost kurikuluma po razinama. Dominantnu aplikativnu vrijednost, u tom smislu, ima segment sadržaja koji se odnosi na predmetni kurikulum. U središtu tog dijela je kurikularni krug, pa kroz

elaboriranje njegovih elemenata autorica značajan prostor daje ilustrativnim primjerima, čija svrha je ukazivanje na razlike između ciljeva i ishoda učenja, kako u funkcijama, tako i u načinu njihovog formilisanja. Pri tome se naglašava da ishodi učenja predstavljaju jezgro predmetog kurikuluma jer omogućavaju prelazak s teorijskog planiranja na praktičnu provjerljivost, tj. da ciljevi projiciraju viziju i pravac, dok ishodi omogućavaju preciznost i mjerljivi su.

Peto poglavlje *Skriveni kurikulum u odgoju i obrazovanju* dominantno je posvećeno ulozi skrivenog kurikuluma u “životu škole”, pri čemu se polazi od terminološkog određenja pojma skriveni kurikulum i daje temeljit uvid u obilježja skrivenog kurikuluma, kao što su: implicitnost, neplaniranost, vrijednosna orijentacija, kontekstualna uslovljenost, dugoročan utjecaj i dualna priroda. Polazeći od teze da su sudionici odgojno-obrazovnog procesa esencijalni faktor u konstrukciji skrivenog kurikuluma, autorica posebnu pažnju posvećuje ulozi nastavnika, učenika, roditelja, pedagoga i direktora škole u tom kontekstu. Iako njihovu ulogu opisuje u zasebnim odjeljcima, tekst je u cijelosti protkan intencijom autorice da ukaže na međusobu isprepletenost djelovanja svih navedenih faktora, kako u procesu kreiranja skrivenog kurikuluma, tako i u dosezanju kvaliteta cjelokupnog odgojno-obrazovnog procesa. Ukazujući na pretpostavke uspješne saradnje pedagoga škole sa roditeljima, iako implicitno, u ovom dijelu autorica daje sugestije za trasiranje puta koji bi u praksi vodio kvalitetnijem međusobnom odnosu porodice i škole.

Šesto poglavlje *Kurikulum i nastava* sačinjeno je od prikaza modela koji preciziraju odnos kurikuluma i nastave, pri čemu se artikulišu njihovi zajednički i jedinstveni aspekti, uz posebno problematiziranje pozicije didaktike, koja se, u tom kontekstu, argumentovano karakteriše kao poveznica kurikuluma i nastave. Ističe se da kurikulum precizira svrhu, ciljeve, ishode, sadržaje, strategije učenja i kriterije vrednovanja svih elemenata, dok nastava omogućava njihovu konkretnu realizaciju u učionici.

U sedmom poglavlju *Kurikulum i kompetencije nastavnika* autorica kroz kurikularni kontekst aktuelizira jedno od temeljnih pedeutoloških pitanja – *kompetencije savremenog nastavnika*. Pri tome daje uvid u tradicionalni i savremeni pristup obrazovanju nastavnika, ukazuje na kompetencije koje savremeni nastavnik treba da posjeduje, te cjeloživotno učenje apostrofira kao temelj profesionalnog razvoja u savremenom kurikulumu. Osim toga, u ovom poglavlju je ukazano na uslovljenost kvaliteta odgojno-obrazovnog procesa nivoom razvijenosti nastavničkih kompetencija.

Slijedom svega navedenog, knjiga *Kurikulum: konceptualno-metodološka pitanja* predstavlja značajan prilog i doprinos području odgojno-obrazovnih i srodnih humanističkih i društvenih znanosti, a posebno području opće pedagogije, didaktike, školske pedagogije i kurikulum, te je značajna za stručnjake iz područja odgoja i obrazovanja (pedagoge-psihologe, pedagoge, psihologe, nastavnike, učitelje i odgajatelje), ali i za širu čitalačku publiku čija su interesovanja usmjerena ka odgoju i obrazovanju. Uzimajući u obzir aplikativnu dimenziju njenog sadržaja, knjiga ima potencijal da doprinese unapređenju nastavničkih kompetencija, kao i unapređenju kvalitete nastave na svim nivoima obrazovanja.

Adresa autorice

Author's address

Alma Malkić Aličković

Univerzitet u Tuzli

Filozofski fakultet

alma.malkic@untz.ba